

гэта пытанне, якое датычыцца духоўнай культуры народа, яго эстэтыкі, маральнасці; гэта самы прасты і дзейсны рычаг выхавання, самы кароткі шлях у свет мастацтва. Гэта форма творчасці, якая садзейнічае спалучэнню асаблівых імкненняў з інтарэсамі калектыву. Страты ў эстэтычным, музычным выхаванні паварочваюцца пазней стратамі ў навукавай, вытворчай і эканамічнай галінах, усюды, дзе патрабуюцца развіты творчы розум, творчая фантазія.

У апошні час пымат увагі ўдзяляецца духоўнай музыцы - адной з асноў развіцця харавога мастацтва. Гэта частка культуры, дзе выяўляецца такая нябачная матэрыя, як душа чалавека. Духоўная музыка ўяўляе сабой вялікае багацце. Ад Бартнінскага і да Рахманінава няма ніводнага значнага кампазітара, які б не дакрануўся да гэтага вытоку. Духоўныя творы Чайкоўскага, Рахманінава, Грачанава, Кастальскага - сутэстна прызнаныя вяршыні музычнай класікі. Ці магчыма, каб чалавецтва перастала мець патрэбу ў найвялікшых творах Ласо, Мантэвэрдзі, Баха, Гендэля, Бартнінскага, Гайдна, Моцарта, Глінкі, Мусаргскага, Брамса, Вэрдзі, Чайкоўскага, Рахманінава, Брытэна, Стравінскага, Шастаковіча?

Сёння ў рэпертуары прафесійных хароў усе часцей з'яўляецца духоўная музыка розных эпох і стыляў: старадаўнія знаменныя песнапенні, канцэрты рускага барока і класіцызму, манастырскія напевы мінулага стагоддзя, творы рускіх і замежных класікаў і кампазітараў нашлага стагоддзя.

Для выканання такой музыкі спевакі-харысты павінны валодаць той «зольнасцю ўспрымання», якая неабходна для спасціжэння твора мастацтва з далейшым данясеннем яго да слухача.

Старажытныя духоўныя песнапенні адрозніваюцца павольным тэмпам, раўнамерным рытмам, плаўнасцю, шырокім дыханнем мелодычнай лініі. Адным з важнейшых патрабаванняў да духоўных песнапенняў з'яўляецца выразнае вымаўленне слоў. Усе гэтыя якасці, уласцівыя духоўным песнапенням, дапамагаюць выпрацоўваць у спевакоў-харыстаў валоданне шпрукім дыханнем, а ўнутрыкладовае распяванне прыывае навыкі вакалізацыі. Апора на прымарныя тоны голасу, спевы ва унісон на працяглым дыханні з вытрымліваннем гуку ў вызначанай дынаміцы забяспечваюць адзіную манеру, чысціню строю і злітнасць харавога ансамбля.

Уключэнне ў рэпертуар харавога калектыву духоўных твораў дае магчымасць весці рабату па ўдасканаленню вакальна-харавых і дырыжорскіх навыкаў, выканаўчага майстэрства. Уключэнне ў рэпертуар духоўных твораў

уплывае на манеру спеваў і спеўную тэхніку, на ўвагу да прысмаў гукавыдзнення, да выразнай афарбоўкі гуку, да яснага і асэнсаванага вымаўлення слова.

Вывучэнне духоўнай музычнай спадчыны - неабходная частка выхавання харавога дзеяча. У вытоках музыкі студэнт можа знайсці матэрыял для ўдасканалення сваёй кваліфікацыйнай падрыхтоўкі і для залавальнення творчага інтарэсу.

З мэтай аднаўлення і адраджэння духоўнай харавой спадчыны і ўдасканалення метадыкі назучання і выхавання студэнтаў прапануем уключыць у рэпертуар харавых калектываў навучальных устаноў духоўныя творы беларускіх кампазітараў, класікаў рускай і замежнай харавой музыкі.

Крапівіна Т.Т.,
ст.выкладчык

РАЗВІЦЦЕ ВОБРАЗНАГА МЫСЛЕННЯ СТУДЭНТАЎ НА ЗАНЯТКАХ ФАРТЭПІЯНА

Разуменне музыкі, як і любога іншага віду мастацтва, патрабуе ад чалавека пэўнага эстэтычнага вопыту, у сваю чаргу садзейнічаючы яго ўзбагачэнню. Навучэнне музыцы неабходна для культурнага чалавека, як навучэнне мове, матэматыцы, гісторыі і іншым навукам.

Ці рыхтуем мы студэнтаў да разумення музыкі? Ці вучым правільна ўвасабляць мастацкі вобраз музычнага твора? Мастацкі вобраз музычнага твора - гэта сама музыка, жывая гукавая матэрыя, музычная мова з яе заканамернасцямі і састаўнымі часткамі, якія названы мелодыяй, гармоніяй, поліфаніяй і інш.

Асаблівая роля ў навучанні музыцы належыць фартэпіяна. Асноўныя звыскі фартэпіянай ігры - гэта гук, рытм і розныя віды тэхнікі.

Каб дасягнуць поспехаў у рабоце над мастацкім вобразам, трэба бесперапынна развіваць студэнта музычна, інтэлектуальна, артыстычна, а значыць, і піяністычна. Для гэтага неабходна развіваць яго слыхавыя даныя, знаёміць з музычнай літаратурай; вучыць разбірацца ў форме, тэматычным матэрыяле, гарманічнай і поліфанічнай структуры выканасмага твора; развіваць фантазію, выкарыстоўваючы метафары, паэтычныя вобразы, аналогіі са з'явамі жыцця прыроды і чалавека. Трэба таксама навучыць тлумачыць музычную мову твора, адначасова з развіццём любові да музыкі развіваць у студэнта любоў да іншых відаў мастацтва: паэзіі, жывапісу, архітэктуры і інш.

Усе гэта садзейнічае развіццю вобразнага мыслення студэнтаў на занятках фартэпічна.

Валузева І.А.,
ст.выкладчык

АБ РАЗВІЦЦ ФАРТЭПІЯННАЙ ТЭХНІКІ Ў РАБОЦЕ СА СТУДЭНТАМІ

Праблема тэхнікі заўсёды хвалявала і хваліць музыкантаў-выканаўцаў усіх узростаў і ўзроўняў. Ёсць п'ямат метадычных прац, прысвечаных пытанням гэтай тэхнікі.

Музычнае выкананне даволі разнастайнае па сваіх магчымасцях. Кожнаму студэнту трэба ведаць некалькі правіл «добрых паводзін у музыцы». Гэтыя правілы адносяцца да зместу і формы выканання, эстэтыкі гучання, педальзап'яў і інш.

Музыка і тэхніка выканання музычных твораў знаходзяцца ў сувязі. Тэхніка - гэта не толькі чыстае выкананне музычнай фактуры, але і складанае аб'яднанне разнастайных кампанентаў. Адным словам, гэта ўменне выяўляць творчыя намеры, рэалізоўваць іх на практыцы.

Існуе памылковая думка, што ад тэхнікі залежыць у асноўным якасць выканання твора. Гэта не так. Над мастацкім вобразам трэба працаваць больш упарта, чым над тэхнікай, хаця, безумоўна, мастацкія і фізіялагічныя асновы ігры паміж сабой цесна ўзаемзвязаны.

У гісторыі піянізму погляды на фізіялагічны бок ігры змяняліся. Раней большае значэнне надавалася п'ястановам рук і механічным практыкаванням. З цягам часу ў музыцы змяняюцца формы тэхнікі, эстэтычныя нормы і крытэрыі. Гэта студэнты павінны ведаць і рэалізоўваць на практыцы патрабаванні часу.

Барысава М.М.,
ст.выкладчык

РОЛЯ АРТЫКУЛЯЦЫЙНАГА АПАРАТУ Ў ПРАЦЭСЕ ЎДАСКАНАЛЕННЯ ГОЛАСУ

Ад спевака патрабуецца не толькі фарміраванне прыгожага музычнага тону, умела прапетага на ўсім дыяпазоне, але і адначасова дакладна выразнае данясенне да слухача сэнсу паэтычнага тэксту.

Неспрыемнае ўражанне ствараецца пры няясным вымаўленні слоў. Якім бы прыгожым голасам ні валодаў выканаўца, якім бы ні быў ён таленавітым і музыкальным, але словы не выпрацавана добрая дыкцыя. Дрэнная дыкцыя патрабуе напружваць слых, каб зразумець сэнс тэксту, і не дазваляе ў поўнай меры

ўспрымаць прыгажосць голасу.

Нясная дыкцыя - вялікі недахоп спевака, гэта тэхнічная недапрацаванасць голасу, якая можа быць ліквідавана толькі працай. Для таго, каб тэкст вакальнай фразы быў натуральны, добра пачуты слухачамі, каб не страціліся вакальныя якасці голасу, будучыя хормайстры і выканаўцы павінны разабрацца ў рабоце артыкуляцыйнага апарату пры спевах. Мова складаецца з гукаў, якія ў межах слова ці сказа змяняюць алізн аднаго. Гукі мовы падзяляюцца на галосныя і зычныя, механізм утварэння іх розны, розныя яны па акустычных уласцівасцях.

У плыні мовы галосныя і зычныя нясуць неаднолькавую функцыю. На голас, яго эмацыянальную афарбоўку, моц і насычанасць гучання ўплываюць галоўным чынам галосныя гукі. Дакладная дыкцыя звязана з правільным вымаўленнем зычных. З 39 гукаў беларускай мовы толькі 5 чыстых галосных.

Звонкі, моцны, вольны, прыгожы ў тэмбравым сэнсе гук - важнейшы паказчык прафесійнага голасу. Спеваку трэба вымаўляць галосныя і зычныя гукі слова так, каб яны не парупалі кантыленнага характару, каб прыгожы пеўчы голас дакладна, выразна перадаваў меладычны малюнак твора. Таму словы нельга разглядаць як расцягнутую мову. Словы - вынік асобай к'ардынацыі ў рабоце галасавога апарату, гэта якасна іншае гучанне ў параўнанні са звычайнай мовай.

Розныя гукі мовы і іх спалучэнні ўздзейнічаюць на работу галасавога апарату ў жалаемым напрамку. Словы ажыццяўляюцца на галосных гукках, і таму галосныя павінны быць аб'ектам асаблівай увагі студэнта пры навучанні спевам. Мэта студэнта - на найбольш вакальна моцным гуку выпрацаваць лепшыя пеўчыя якасці і затым перанесці іх на іншыя гукі. Практычна гэта вырашаецца па-рознаму, таму што галасавы апарат пабудаваны вельмі індывідуальна. Неабходна захаваць натуральнасць слоў, не парушаючы музычнай фразы, яе руху і кульмінацыі.

У рабоце над творам трэба прааналізаваць тэкст, знайсці музычныя і славесныя націскі і пры штодзённай працы над творам сачыць за правільнасцю размяшчэння чыстых і змешаных галосных. Уменне перанесці ў словы элементы моўных інтанацый і акцэнтаў робіць словы выразнымі.